

prof. dr hab. inż. architekt Sławomir Gzell
02-797 Warszawa, ul. Nowoursynowska 109
s.gzell@wp.pl

**Recenzja osiągnięć naukowo - badawczych
oraz aktywności naukowej
p. dr inż. arch. Mirosława Orzechowskiego
przygotowana w ramach postępowania habilitacyjnego**

1.

Recenzja i ocena zostały wykonane na zlecenie p. dr hab. inż. arch. Krystyny Solarek, prof. Politechniki Warszawskiej, Prodziekan Wydziału Architektury Politechniki Warszawskiej, z dnia 5 grudnia 2016r., realizującej postanowienia Centralnej Komisji ds Stopni i Tytułów z dnia 4 listopada 2016r.

2.

Recenzja i ocena zostały wykonane w oparciu o materiały dostarczone przez Panią Prodziekan Wydziału Architektury Politechniki Warszawskiej, a przygotowane przez Kandydata, p. dr inż. arch. Mirosława Orzechowskiego. Jest to przedstawiona jako osiągnięcie naukowe monografia pt. „Rysunek - metoda edukacji kreatywnej” wydana w 2015r., oraz dane zawarte w wykazach: osiągnięcia naukowo - badawcze, dorobek dydaktyczny i popularyzatorski, współpraca międzynarodowa, oraz inne wg uznania Kandydata, prace projektowe itd., i w autoreferacie. Kandydat dołączył także wybrane teksty, katalogi z wystaw oraz dwie wcześniejsze książki: „Poszukiwanie architektury”, 2010, i „Rysunek - zmysł architektury”, 2014.

3. Ogólna informacja o Kandydacie.

Kandydat urodził się w 1965r.

W 1972r. ukończył Wydział Architektury Politechniki Warszawskiej, otrzymując dyplom magistra inżyniera architekta.

W roku 2003, na Wydziale Architektury PW uzyskał stopień doktora nauk technicznych za pracę pt. „Warszawska Szkoła Rysunku na Wydziale Architektury Politechniki Warszawskiej i jej rola w kształceniu architekta”, wykonaną pod kierunkiem p. prof. dr hab. Jolanty Putkowskiej.

Pracuje na Wydziale Architektury Politechniki Warszawskiej od 1990r, obecnie jako adiunkt w Pracowni Rysunku, Malarstwa i Rzeźby w Zakładzie Dziedzictwa Architektonicznego i Sztuki, obecnie jako kierownik Pracowni. Jednocześnie przez cały czas pracuje jako projektant, łącząc pracę dydaktyka i naukowca z twórczością architektoniczną i urbanistyczną.

4. Ocena osiągnięcia naukowego.

Książka „Rysunek - metoda edukacji kreatywnej” wydana została przez Wydawnictwo Blue Bird w 2015r. Praca jest recenzowana (dr hab. Anna Sajdak z Instytutu Pedagogiki Uniwersytetu Jagiellońskiego i zajmująca się m.in. psychologią twórczości dr hab. Urszula Szuścik z Instytutu Nauk o Edukacji Uniwersytetu Śląskiego) i spełnia warunek dostępności w środowisku naukowym specjalistów zajmujących się architekturą i urbanistyką.

Praca pana dr Mirosława Orzechowskiego dotyczy, najszerszej rzecz ujmując, traktowania rysunku jako podstawy edukacji, prowadzącej do wychowania osoby samodzielnej i twórczej, być może twórcy architektury. Prowadzone wcześniej badania procesu powstawania rysunku z natury, kierowały Kandydata ku stwierdzeniom, że rysunek towarzyszy człowiekowi w czasie

podejmowania rozmaitych aktywności, bez względu na to, czy są to aktywności twórcze czy jakiegokolwiek inne. W ich świetle zaistniała możliwość sformułowania zasad edukacji w zakresie rysunku, które odpowiadają na możliwości jego rozumienia w całym okresie rozwoju człowieka, od lat dziecińczych do wieku dojrzałego. Autor korzystał tu z pomocy badań z zakresu psychologii i pedagogiki, weryfikujących intuicyjne metody stosowane najczęściej w dyscyplinie architektura i urbanistyka w pracach dotyczących rysunku odręcznego.

Rezultatem najbardziej widocznym p. dr Orzechowskiego jest stworzenie tzw. Szkoły patrzenia, będącej wzbogaceniem systemu edukacyjnego o prawidłowe nauczanie rysunku z natury. Trzeba jednak powiedzieć, że skierowanie książki „o wszystkich do wszystkich”, jeśli można tak określić cel jej powstania, musi w konsekwencji prowadzić do wielu uproszczeń w przekazie jej treści. Nawet jeżeli jest to zamierzona metoda przekazu, to jednak ma niekorzystny wpływ na naukowy poziom dzieła. Z zamierzoną przesadą powiedzieć można, że pojawiają się w nim przez to fragmenty przypominające uproszczone przewodniki dla chcących nauczyć się rysowania w weekend, czemu poświęcona jest prawie połowa książki - ale to mógłby napisać jedynie ktoś czytający dysertację bez zrozumienia i pojmujący ją bardzo powierzchownie, co oczywiście osobę taką dyskredytuje.

Ktoś taki, na przykład początkujący ale nadmiernie purystycznie nastawiony recenzent, mógłby jeszcze zauważyć np., że nie wiadomo czy Autor zastosował w pracy metodę dedukcji czy indukcyjną, czy może posłużył się techniką triangulacji obu metod. Mógłby stwierdzić, że praca p. dr Orzechowskiego to tylko zbiór refleksji, zapominając, że nurt refleksji w naukowych rozważaniach o architekturze i urbanistyce jest w nich jednym z nurtów ważniejszych. Mógłby także przywoływać prawne zapisy mówiące o kryteriach oceny osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego, gdzie znajdujemy wymóg opieki „nad studentami i lekarzami w toku specjalizacji”. Zwykła logika powiada więc, że nie wszystkie kryteria wymienione w rozporządzeniu Ministra NiSW odnoszą się w tym samym stopniu do wszystkich dziedzin i dyscyplin i że nie wszystkie, nawet te dotyczące obszaru nauk technicznych, może spełniać architekt / urbanista. Gdybyśmy tu stosowali rozporządzenie literalnie 3/4 awansów habilitacyjnych (zresztą i profesorskich) nie miałyby miejsca. Dlatego i ja w przypadku p. dr Orzechowskiego do wykazu z rozporządzenia z 1 września 2011r. nie sięgam. Mógłby wreszcie nasz recenzent, entuzjastycznie wyszukujący uchybienia, zapytać co się stało z p. dr Orzechowskim, skoro doktorat przygotował ze znajomością warsztatu naukowego a propozycje habilitacyjna już nie?

Wymieniane zastrzeżenia, jeśli się chce, można mnożyć bez końca, ale powoduje to odchodzenie od przedmiotu dyskusji. Jego istotą jest ocena, czy książkę pt. „Rysunek - metoda edukacji kreatywnej” można uznać za osiągnięcie naukowe na poziomie oczekiwanym od prac habilitacyjnych. Według mnie można.

Po pierwsze, praca jest poświęcona zagadnieniom o których w naukowym środowisku architektów i urbanistów dyskutuje się od lat - jak podnieść poziom rozumienia problemów przestrzeni która nas otacza tak, aby jej tzw. zwykli użytkownicy przyczyniali się z kolei do podnoszenia jej jakości. Zwykle w takich dyskusjach odwołujemy się do potrzeby lepszego edukowania społeczeństwa w sprawach przedmiotu dyskusji. Książka Habilitanta spełnia postulaty w tym zakresie. Jest przy tym, po drugie, dziełem oryginalnym i innowacyjnym, nie powtarzającym w swojej istocie niczego, co na temat nauczania rysunku można przeczytać. Jej treść jest wynikiem refleksji dotyczących z jednej strony oczekiwań na narzędzie do lepszego nauczania rysunku, a z drugiej strony refleksji nad dotychczasowymi sposobami tego nauczania. Nie ma w niej nic niepotrzebnego, żadnych pseudonaukowych upiększeń, w tym nadmiaru cytowań i odnośników, za to Autor odwołuje się do wielostronnych doświadczeń jakie zdobył w czasie wielu lat praktyki nauczyciela rysunku i malarstwa.

Po trzecie, książka p. dr Orzechowskiego spełnia wymagania związane z poszukiwaniem wiązania rozmaitych dyscyplin nauki i tworzeniem nowych jej obszarów, oczekiwanych w obecnych czasach. Wydział Architektury Politechniki Warszawskiej ma w tym zakresie piękne osiągnięcia, wystarczy przypomnieć szereg prac naukowych z pogranicza konstrukcji i architektury. Tym razem, dzięki p. dr Orzechowskiemu, otrzymujemy multidyscyplinarną pracę, łączącą problemy stricte przestrzenne z psychologią twórczości, fizycznymi zagadnieniami widzenia, edukacją. Po czwarte wreszcie, książka jest napisana bardzo dobrze, zrozumiale. Ilustracje nie są ozdobnikami ale pokazują jak mogą wyglądać rysunki wykonywane przez nauczane osoby, znajdujące się na rozmaitym poziomie pojmowania rysowanej przestrzeni.

W sumie uznać trzeba, że wybór tematu pracy jest słuszny, bo jest to zagadnienie aktualne. Tematowi temu Habilitant poświęcił także kilka innych prac, których kopie są dołączone do dokumentów. Książka ma swoją czytelną strukturę, dzięki której publikowane wcześniej badania nabierają, na zasadzie synergii, innego wyrazu, a książka staje się kondensatem poglądów Autora. Tak przygotowana książka ma kapitalne znaczenie dla udokumentowania poszukiwań optymalnych rozwiązań dla sposobu nauczania rysunku i, jak powiedziano, będąc z pewnością oryginalnym osiągnięciem naukowym Kandydata stanowi interesujący wkład do nauki polskiej.

5. Ocena dorobku naukowego.

Tematyka prac naukowych wykonywanych przez p. dr Mirosława Orzechowskiego związana jest głównie z badaniami dotyczącymi rysunku odręcznego i jego miejsca w praktyce architektonicznej i urbanistycznej. Można powiedzieć, że jest to poszukiwanie sposobów na lepsze kształtowanie przestrzeni publicznych, w tym kompozycji urbanistycznej. Potwierdzają to teksty monografii dołączonych do analizowanej dokumentacji: „Poszukiwanie architektury”, 2010, i „Rysunek - zmysł architektury”, 2014.

W liczbach dorobek naukowy Kandydata (zaprezentowany w dokumentacji od roku otrzymania stopnia doktora nauk technicznych) przedstawia się następująco:

- przed uzyskaniem stopnia doktora nt.: 4 prace studialne (współpraca),
- po uzyskaniu stopnia doktora nt.: 3 monografie (w tym książka habilitacyjna), 2 artykuły w monografiach, 5 prac studialnych (współpraca).

W tym czasie habilitant wykonał:

- przed doktoratem: 11 projektów architektonicznych (jako współautor w zespołach architektonicznych), głównie zespoły i obiekty mieszkaniowe,
- po doktoracie: 34 projekty architektoniczne i urbanistyczne i 5 prac typu nadzór inwestorski, koordynacja projektów itp. Brał także udział (z opublikowanym referatem) w kilku konferencjach naukowych.

Nie jest to ilość zwykle wymagana od kandydatów na samodzielnych pracowników nauki, zwłaszcza że nie ma wśród tekstów publikacji zagranicznych, o liście filadelfijskiej nie wspominając. W zasadzie można powiedzieć, że to jest dorobek ledwo wystarczający do uzyskania stopnia doktora habilitowanego, ale jeśli do tej liczby dodamy ważniejsze projekty i studia projektowe to sytuacja znacznie się poprawia: w sumie przed i po doktoracie jest to 50 opracowań w rozmaitej skali, urbanistycznych i architektonicznych.

Poważną rolę w przypadku Habilitanta należy przypisać wystawom rysunków i malarstwa, zważywszy na fakt, że jego praca habilitacyjna związana jest z rysunkiem. Przed doktoratem uczestniczył w 18 wystawach, po doktoracie w 22 wystawach. Z wspomnianych 40 wystaw 10 to wystawy indywidualne. Dodać trzeba, że za wystawiane prace Habilitant otrzymywał nagrody, a część to były wystawy międzynarodowe. jedna z nagród trzeba wymienić, gdyż

otrzymał ją (w dwuosobowym zespole) za projekt Galerii Farras w Muzeum Narodowym w Warszawie.

6. Działalność dydaktyczna i organizacyjna

P. dr Orzechowski pracę na uczelni rozpoczął w roku 1991 na Politechnice Warszawskiej. Pracował jako asystent, wykładowca i adiunkt w Pracowni Rysunku, Malarstwa i Rzeźby WA PW. Obecnie kieruje tą Pracownią. W latach 2005 - 2010 pracował na stanowisku adiunkta w Wyższej Szkole Ekonomii i Zarządzania w Warszawie, gdzie stworzył program nauczania początkowego podstaw kompozycji i projektowania architektonicznego. Prowadził tam też dyplomy inżynierskie.

Na Wydziale Architektury PW prowadzi zajęcia z rysunku odręcznego oraz rysunku perspektywicznego a także malowania akwarel. Ważną częścią tej działalności są zajęcia plenerowe, krajowe i zagraniczne (Praga Czeska, Ukraina, Włochy). Zajmuje się także prowadzeniem zajęć z technik warsztatowych i grafiki architektonicznej.

Stworzył szereg autorskich programów nauczania. Opiekuje się działaniami studenckiego Koła Naukowego Rysunku. Jest promotorem kilku prac magisterskich.

Przed uzyskaniem stopnia doktora organizował wyjazd studialny na Białoruś (Mińsk), po uzyskaniu stopnia doktora utrzymywał kontakty z Wydziałami Architektury we Lwowie i Pradze, organizował międzynarodowe warsztaty rysunkowe, w tym w ramach działań Stowarzyszenia Akwarelistów Polskich.

Popularyzacja nauki to głównie powołanie Szkoły Patrzenia, programu który był podstawą do napisania książki habilitacyjnej.

7. Podsumowanie.

Reasumując opinię stwierdzam, że osiągnięcie naukowe - książka pt. „Rysunek - metoda edukacji kreatywnej”, przedstawiona przez p. dr. inż. arch. Mirosława Orzechowskiego, może być przyjęta jako rozprawa habilitacyjna. Ma cechy oczekiwane od takich opracowań. Wnosi oryginalne wartości do nauki, będące wynikiem badań podejmowanych przez Kandydata.

W związku z tym, że dorobek naukowo – badawczy, dydaktyczny i organizacyjny zakwalifikować można jako wystarczający do tego, aby Kandydat mógł otrzymać stopień doktora habilitowanego nauk technicznych, proponuję aby p. dr inż. arch. Mirosław Orzechowski został dopuszczony do dalszych etapów przewodu habilitacyjnego.

Sławomir Gzell
Warszawa, 25 stycznia 2017r.